

næste kvart århundrede, men også planerne lagt til nye arbejder. Selvsagt forudsætter dette et fortsat godt samarbejde blandt medlemmerne og iver hos disse efter at fremme selskabets, for dansk historieforskning så vigtige formål.

Holger Hjelholt

Den niende internationale historikerkongres - Det nordiske historikermøde i Gøteborg - Universitetsmødet paa Lysebu.

Den niende internationale Historikerkongres, der afholdtes i Paris i dagene 28. august—3. september 1950 fik sit præg af den internationale historikerkomité's og den franske organisationskomité's bestræbelser for at komme bort fra det kaotiske og tilfældige, der har været et kendetegn for tidligere kongresser med hensyn til æmnedækning og foredragsholdere. Overensstemmende med ønsker fremsat paa kongressen i Zürich i 1939 traf komitéen beslutning om, at en række vigtige omraader af historien skulde gøres til genstand for drøftelse paa kongressen paa grundlag af paa forhaand udarbejdede, trykte og til kongresdeltagerne rundsendte rapporter. Disse rapporter, der saa vidt gørligt skulde forfattes af fremtrædende specialister indenfor de forskellige æmnekredse, skulde først og fremmest give oversigter over forskningens stade paa de forskellige felter i haab om, at de kunde danne udgangspunkt for en diskussion om problemstillinger og fremtidens forskningsopgaver.

Da kongresdeltagerne i juli 1950 fik tilsendt et digert bind indeholdende disse rapporter, saas det, at vel havde det været muligt at fastholde rammerne for det lagte program, hvorefter nedennævnte syv sektioner skulde indbefattes i de af rapporter dækkede omraader: Disse var: 1. Antropologi og Demografi, 2. Idéhistorie, 3. Økonomisk Historie, 4. Social Historie, 5. Kulturhistorie, 6. Institutionshistorie og 7. Politisk Historie. Derimod manglede adskillige perioder indenfor næsten alle sektioner. Kun for sektionen Antropologi og Demografi var det lykkedes at dække alle perioder (oldtid, middelalder, den nyere og nyeste tids historie) med rapporter og dertil at føje en indledende betragtning med drøftelse af principielle og generelle spørgsmaal.

Der vil sikkert fra alle sider være enighed om, at de grene af den historiske forsknings omraade, som man havde udvalgt til at lade behandle i rapporter, af næsten alle moderne historikere betragtes som særligt betydningsfulde, men det kan ogsaa ind-

vendes, at grænserne mellem netop flere af disse er flydende. Dette gælder saaledes den saare vanskelige afgrænsning af social historie fra økonomisk historie og ogsaa fra kulturhistorien (*histoire de la civilisation*), der i hvert fald efter nogle historikers opfattelse grænser op til social historie. Heller ikke demografien kan naturligvis ganske holdes ude fra økonomisk og social historie. Ogsaa visse sider af idéhistorien kæder sig naturligt sammen med disse discipliner. En uundgaaelig konsekvens af dette maatte blive, at samme æmne faktisk kom til behandling i flere sektioner. En anden svaghed var, at det havde vist sig umuligt at faa særlige kapaciteter til at skrive alle rapporterne. Det skyldtes vel i nogle tilfælde, at saadanne ikke fandtes eller ikke havde mulighed for at deltage i kongressen. Politiske forhold hindrede bl. a., at flere lande repræsenteredes paa kongressen. Det kan dog med glæde konstateres, at den polske historiker, professor Malowist, havde været i stand til at skrive en af rapporterne (*Histoire Sociale. époque contemporaine*)¹, selv om han var forhindret i at komme til stede og deltage i den deraf foranledigede diskussion.

Af de rapporter, der gav anledning til den livligste og mest interessante diskussion kan nævnes Cipollas, d'Hondts, Postans og Wolffs fællesrapport vedrørende middelalderens demografi, professor Postans over middelalderlig økonomisk historie og professor Saporis om socialhistorie indenfor samme tidsperiode. Endelig ogsaa professor Pierre Renouvins rapport vedrørende *Histoire des Faits Politiques, époque contemporaine*. Om alle disse tre fremtrædende historikere gælder, at de enten i første række behandlede sider af deres æmne, som de i deres forskning selv fortrinsvis havde beskæftiget sig med eller saadanne sider, som de fandt det mest i tidens aand særligt at trække i forgrunden. Interessant er saaledes, at professor Renouvin i sin rapport, bortset fra en indledning med principiell drøftelse forfattet med ægte fransk klarhed, egentlig kun behandler tre spørgsmaal: *La sociologie électorale, le personnel politique et administratif og le rôle des hommes d'état*. Pierre Renouvins rapport om problemer i studiet af indrepolitisk historie i moderne tid slutter sig ejendommeligt nært til de i de øvrige sektioner diskuterede problemer og virker som en værdig afslutning paa sektionsrapporterne. Men enheden i mangfoldigheden hindrer dog ikke, at man kan mene, at rapportsystemet var overdimensioneret og at færre æmner sat

¹ Professor Malowists rapport er i virkeligheden en højst interessant oversigt over ændringerne i Polens sociale og økonomiske struktur i løbet af 15. og 16. aarh. (*IXe Congrès International des Sciences Historiques I Rapports*, 305—322).

under debat og færre rapporter sikkert vil være at foretrække paa den næste kongres, der skal finde sted i Rom i 1955.

Eftermiddagstimerne holdtes aabne for frit tilmeldte foredrag. Det vil føre for vidt her at gaa i enkeltheder. Det kan dog nævnes, at Danmark var repræsenteret med fire foredrag, der holdtes af afdøde direktør, dr. Poul Nørlund, professor Adam Afzelius, lektor, dr. Knud Hannestad og af professor Astrid Friis¹.

Af ganske anden karakter var det nordiske historikermøde, som afholdtes i Göteborg i dagene 8.—11. august 1951. Den faste plan, som savnedes paa kongressen i Paris — hvor en foredragsholder ofte maatte erfare, at der ingen var til at præsidere i den sektion, hvor han skulde holde sit foredrag — var her til stede i fuldt maal, selv om usynlig for de fleste mødedeltagere. Mødets præsident, professor Curt Weibull, og hans stab af medhjælpere tilkommer æren derfor og bør have en oprigtig tak. Foredragenes antal var paa forhaand begrænset til 25. Heraf holdtes fem paa plenarmøder, hvorved vanskelige valg mellem foredrag undgikkes for mødedeltagerne. Foredragsmosaikken havde et klart mønster. Efter professor Curt Weibulls aandfulde indledningstale om historieforskningens opgaver og væsen og nordiske historikeres særlige forpligtelser holdt professor Jacob Worm-Müller mødets første foredrag om *Karl Staff, W. C. Brögger og stortingets adresse 19. juni 1905*. Det var en kompliment til historikeren Jacob Worm-Müller, til Norge som hjemsted for det sidste historikermøde og til Norge i sig selv. Vi andre maa komplimentere for valget af dette foredrag, som det hvormed kongressen aabnedes. Næppe noget æmne turde det derefter anses for umuligt at drøfte mellem nordiske historikere. De andre foredrag, holdt paa plenarmøder, var professor Sture Bolins om *Skattepenning och Plogpenning i Medeltidens Danmark*, i virkeligheden en helt international undersøgelse, som danske historikere i øvrigt allerede sidste foraar havde faaet forelagt i bredere form. En prøve paa hvorledes historisk metode ogsaa kan anvendes paa helt moderne stof, var professor Erik Lönnroths foredrag om *Sverige og rådkrisen i Nationernes förbund mars 1926*. Æmnet for undertegnede foredrag var *Danmark og Europa i sekstende aarhundrede*.

Til at holde kongressens afsluttende foredrag var valgt professor Eric Anthoni, som en kompliment til Finland, fra hvis side,

¹ IXe Congrès International des Sciences Historiques I Rapports 1950, 1—646; II Actes 1951.

der under mødet var fremsat en indbydelse til at holde næste nordiske historikermøde i Aabo (i 1954). Æmnet: *Det finlandske medeltidsfrälses upphov och sammensättning* var fortræffeligt valgt, og man kunde ønske sig en internordisk diskussion om netop et saadant æmne for at konstatere eventuelle ligheder eller forskelligheder i udviklingen paa disse omraader i de forskellige nordiske lande.

Ogsaa sektionsforedragene bød paa meget af interesse. Blandt disse skal særlig nævnes professor Juttikulas om *Tegskiftets tilkomst*, professor Ernst Söderlunds om *Trävaruexportens genombrott i Sverige*, professor Halvdan Kohts om ærkebiskop *Olav Engelbriktson*, dr. Jerker Rosens om *Sturemorden*, og dr. Sven A. Nilssons om *Länen och godsens i kampen mellan Sigismund och hertug Karl* og cand. philol. Magne Skodvins om *Dei tyske og fransk-britiske planarne om militære operasjoner i Skandinavia, etter den finsk-russiske freden* (13. mars—9. april 1940). De danske foredragsholdere var professorerne Aksel E. Christensen og Troels Fink, der talte henholdsvis om *Erik af Pommerns danske Kongemagt* og *De svensk-norsk-danske alliance-forhandlingers sammenbrud i efteraaret 1863*, overarkivar, dr. Holger Hjelholt, der talte om *Grundtvig i den danske Rigsdag*, og dr. Georg Nørregaard, der talte om *Kielerfreden 1814*. Til slut skal nævnes, som den eneste af vore unge historikere, som det havde været muligt at placere, magister Svend Ellehøjs foredrag om *Trekongerlaget i Øresund aar 1000*.

Göteborgskomitéen havde lagt en smuk ramme om mødet med festlig modtagelse 8. august om aftenen, festmiddag efter indbydelse af Göteborg stad paa Børsen 10. august og 11. august som afslutning udflugt til Kungälv, hvor professor Curt Weibull holdt et i form og indhold straalende foredrag om *Göta älvs mynning. Städer og fästninger*. Göteborgmødet vil staa som et lyst minde i alle deltageres erindring.

For en lille udvalgt skare af universitetslærere og studenter — af disse en fra hvert af de nordiske universiteter — var mødedagene ikke forbi med Göteborgmødet. 12. august rejste man videre til Lysebu, hvor der i dagene 13. og 14. august afholdtes det første fællesmøde af universitetslærere i Historie ved de nordiske universiteter. Initiativet til at lade dette møde afholde var udgaaet fra de fire historieprofessorer ved Oslo universitet, professorerne Jacob Worm-Müller, Sverre Steen, Johan Schreiner og Arne Ording, der havde foranlediget, at Nordisk Kulturkommission indbød til et saadant møde. I de dage, mødet varede, blev Lysebu

ved vore nordiske kollegers enestaaende værtskab et nordisk Shangri-la, hvor vi hævedes over dagliglivets ofte betydningsløse irritationer. Stemningen fra Göteborgmødet fortættedes her, bl. a. fordi universitetslærere trods alt er en kaste, der folder sig friest ud, naar man blot er blandt sine egne. Studenterne fik set bag kulisserne.

Forhandlingerne aabnedes 13. august om morgenen med velkomstord af formanden for den norske sektion af nordisk kulturkommission professor Didrik Arup Seip. Denne fremhævede, at kulturkommissionen ansaa det for en af sine vigtigste opgaver at fremme samarbejdet mellem universiteter og akademiske højskoler i Norden som et led i det nordiske kulturelle samarbejde, og at man fra norsk side havde anset det for vigtigt at gøre netop *Historie*, der bød nordiske videnskabsmænd og studenter saa mange fælles opgaver, til konferenceemne. Efter den forud lagte plan gaves derefter — under professor Worm-Müllers dirigentskab — i følgende rækkefølge korte orienteringer om det danske, finske, svenske og norske eksamenssystem af professorerne Astrid Friis, Penti Renvall, Curt Weibull og Sverre Steen. Man maatte konstatere, at de ydre former for eksamenssystemet er saa stærkt afvigende fra land til land, at en tilnærmelse maatte anses for udelukket. F. eks. er kun titlen fælles for den norske og danske *cand. mag.* eksamen. For at opnaa denne grad ved Oslo universitet skal prøve aflægges i 3 fag, hvoraf *Historie* kunde indgaa som det ene. Fordringerne i det enkelte fag svarer i alt væsentlig til fordringerne i bifag til dansk skoleembedseksamen, medens den højere grad *cand. philol.* (lektoreksamen), hvortil der stilles større fordringer i et af fagene, i virkeligheden svarer til den danske *cand. mag.* eksamen (der dog for tiden kun aflægges med et bifag). Saaledes som norsk og dansk eksamenssystem kan siges at være baade ligt og uligt hinanden, kan det samme siges om det svenske og finske. Titlerne er fælles, men medens der i Sverige findes baade den mindre kandidateksamen og den større embedseksamen, haves i Finland kun embedseksamen — fordringerne skal jeg ikke forsøge at veje mod hinanden. Endelig findes *licentiat*graden (fil. lic.) baade i Sverige og Finland, hvor man direkte har taget den svenske grad til mønster. Selv om det forudsættes, at en af de lavere grader er bestaaet, indbefatter den fornyet kundskabsprøvelse. Det afgørende for opnaelse af graden er dog tilfredsstillende udarbejdelse af en større afhandling af videnskabelig karakter. Den trykkes som regel ikke. Licentiatgradens betydning ligger ikke mindst deri, at den giver adgang til at disputere for doktorgraden. Æmnet for doktorafhandlingen vil dog i reglen være et

andet, end det der er behandlet i licentiatafhandlingen. I dette tvungne mellemed mellem embedseksamen og doktorgrad ligger en klar forskel mellem svensk (finsk) opbygning af gradssystemet og det norske og danske, hvor enhver, der har bestaaet embedseksamen med første karakter har adgang til at disputere for doktorgraden. Man kan vel forstaa, at man i Sverige og ogsaa i Finland holder licentiatgraden i hævd, da den er et af de faa lævn ved de nordiske universiteter af det gamle gradssystem ved middelalderens europæiske universiteter. *Magistergraden*, som nu kun er bevaret i Danmark, er af samme gamle oprindelse som licentiatgraden. Disse to graders indbyrdes placering har været noget forskellig gennem tiderne i fakulteterne og i de forskellige lande. Generelt kan man dog nok jævntil dem, og som man i Sverige føler sig forbundet med gammel europæisk universitetstradition gennem licentiatgraden, ønsker man i Danmark af samme grund at holde magistergraden i hævd. Den adskiller sig fra licentiatgraden derved, at den ikke bygger paa nogen tidligere prøve. Gennem hele studietiden tages der kun sigte paa en ren videnskabelig uddannelse. Ingen censorer udefra medvirker ved prøvernes aflæggelse. En tillæmpet tentamenordning giver visse lighedspunkter med svensk eksamensordning.

At de store forskelle i eksamensordningernes ydre form, ikke behøver at være en hæmsko for et endog nært samarbejde mellem de nordiske universiteters historiske sektioner, fremgik, da man gik over til at drøfte lærebogsspørgsmaalet. Man enedes her meget hurtigt om at søge at faa udarbejdet fælles haandbøger. Man skød indtil videre spørgsmaalet om fælles haandbøger i almindelig historie til side og fæstede opmærksomheden paa at faa udarbejdet planer for en fælles lærebog i *Nordens Historie*. Efter indgaaende drøftelser nedsattes et udvalg, hvori alle de nordiske landes universiteter repræsenteredes. De danske repræsentanter i dette udvalg blev professorerne Aksel E. Christensen og Troels Fink. Professor Sverre Steen, der havde ledet forhandlingerne om lærebogsspørgsmaalet paa fortræffelig vis, blev udvalgets formand. Da Reykjavik universitet, skønt indbudt, ikke havde været i stand til at lade sig repræsentere paa mødet, besluttedes det at rette henvendelse til historiesektionen her om at lade sig repræsentere i dette vigtige udvalg. Paa denne henvendelse er fremkommet bekræftende svar.

Fornyet drøftelse af lærebogsspørgsmaalet og af udvalgets indstilling, naar denne foreligger, vil dog naturligvis være nødvendig paa et lignende møde, som det her omtalte, og det maa

haabes, at tanken om at lade et saadant afholde i Danmark i sommeren 1953 vil finde fornøden støtte. Paa et saadant møde vil ogsaa et videre meningsudbytte om interskandinavisk studenterudveksling bedst kunde finde sted. Det er for øvrigt klart, at netop en løsning af spørgsmaalet om fælles lærebøger i høj grad vil lette en studenterudveksling. At en specialeopgave kan udarbejdes under ophold ved et af de andre nordiske universiteter og faa anerkendelse, naar studenten vender tilbage til sit eget universitet, har for længst vundet hævd.

Alt i alt maa man sige, at mødet paa Lysebu blev en lykkelig begyndelse til et nærmere samarbejde mellem de historiske sektioner ved de nordiske universiteter.

Astrid Friis.

Mikrofotografering i videnskabens tjeneste.

Mikrofotograferingen¹ — d. v. s. fotografisk gengivelse i stærkt formindsket størrelse af bøger, arkivalier, kort o. l. — har i de sidste årtier udviklet sig så stærkt, at den nu har nået både et højt teknisk stade og en betydelig praktisk anvendelse. Denne udvikling er af betydning for historikerne, der derved har opnået midler både til sikring af værdifuldt arkiv- og biblioteksmateriale mod tilintetgørelse og til at lette adgangen til vanskeligt tilgængeligt materiale. Den store interesse fra flere sider for mikrofotograferingen har i de sidste år fremkaldt en betydelig litteratur². Et

¹ Terminologien er noget vakkende, idet man ogsaa finder navne som: fotomikrografi, mikrofilmning, dokumentfotografering m. fl.

² En oversigt over en del nyere litteratur om mikrofotografering er givet i: Blanche Prichard McCrum (compil.), *Microfilms and microcards: their use in research: a selected list of references* (Library of Congress: Reference Department. Washington. June 1950. V+ 81 sider). Denne liste er delt i to afsnit. Det første omfatter monografier, samleværker, bibliografier, kataloger og tidsskriftrækker fra den sidste snes år. Hovedvægten er lagt på efterkrigsårenes litteratur, hvori erfaringer høstet ved krigstidens hurtige tekniske udvikling er nedfældet. Det andet afsnit omfatter tidsskriftartikler 1946—50. Ved hvert nummer i bibliografien giver forf. normalt en ganske kort karakteristik af det pågældende arbejde. Benyttelsen lettes endvidere ved et emneindex. Utvivlsomt kan denne liste være til betydelig nytte for den, der ønsker at skaffe sig et overblik over den nyere litteratur om mikrofotografering, blot må det bemærkes, at den først og fremmest dækker de i U. S. A. udkomne bidrag og kun mere sporadisk den Europæiske litteratur, og at den hastige tekniske udvikling meget hurtigt gør enhver litteraturoversigt på dette område forældet.